

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ «ІННОВАЦІЙНІСТЬ» У ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

FORMING OF KEY COMPETENCE "INNOVATION" AMONG PUPILS WITH PHYSICAL EDUCATION TOOLS

У статті розкриваються питання, пов'язані із шляхами впровадження ключової компетентності «Інноваційність» у фізичне виховання школярів закладів загальної середньої освіти. Окреслено педагогічні ситуації та методичні прийоми, які учителі фізичної культури можуть використовувати під час урочної форми та в поза навчальний час. На основі модульної контрольної роботи, яка є обов'язковою складовою програми курсів підвищення кваліфікації «Модернізація шкільного фізичного виховання в умовах нової української школи» для учителів фізичної культури, що проводяться на базі Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, виокремлено шляхи впровадження цієї ключової компетентності за допомогою засобів фізичного виховання. Учителі фізичної культури під час курсової перепідготовки (134 осіб, з них: 72 особи вищої кваліфікаційної категорії, що становить 53,74%; 29 осіб – I категорії (21,64%); 12 – II категорії (8,96%); 18 – спеціалістів (13,43%); 3 – молодших спеціалістів (2,24%) здійснювали моделювання уроку фізичної культури на основі компетентнісного підходу, уклали педагогічні ситуації та методичні прийоми, за допомогою яких вводили нововведення в різні форми фізичного виховання. Встановлено, що основними шляхами інноваційності у фізичному вихованні є: педагогічні ситуації, що сприяють творчості учнів, здійснюючи постійний пошук нових ідей, вправ, правил, нестандартного інвентарю при виконанні фізичних вправ; педагогічні ситуації, які сприяють досягненню освітніх завдань та розвитку когнітивних здібностей та фізичних якостей; запровадження новітніх варіативних модулів навчальної програми для підвищення інтересу до виконання фізичних вправ; методичні прийоми, які пов'язані з використанням сучасних технічних пристроїв навчання – мультимедійне обладнання, відеоролики з техніки виконання фізичних вправ, що допомагає кращому опануванню навчального матеріалу та застосування з оздоровчою метою фітнес браслетів.

Ключові слова: учителі фізичної культури, інноваційність, педагогічні ситуації, методичні прийоми, учні.

The article describes questions that are connected with ways of implementation key competence "Innovation" into physical education of pupils from general educational establishments. There is shown pedagogical situation and methodic approaches, that can be applied by physical education teachers during lessons and in after-school activities. There were determined ways of implementation of this key competence with physical education tools on the basis of module control work, that is a required component of courses programs of qualification increasing "Modernization of school physical education in terms of new Ukrainian school" for physical educational teachers, that took place in Lviv state university of physical education named after Ivan Boberskyi.

Physical education teachers (134 teachers, among them are 72 of higher qualification (53,74%), 29 teachers of I qualification (21,64%), 12 of II qualification (8,96%), 18 teachers are specialists (13,43%), 3 teachers are younger specialists (2,24%)) during course preparation have performed modelling of physical education lesson on the basis of competence approach, created pedagogical situations and methodic approaches and with it's use they implemented innovations into different forms of physical education.

It was determined, that main ways of innovation in the physical education are pedagogical situations, that promote pupils' creativity when permanently looking for new ideas, exercises, not standardized inventory while performing physical exercises; pedagogical situations, that promote achievement of educational tasks and development of cognitive skills and physical qualities; implementation of new optional modules from studying program in order to increase interest towards performing of physical exercises; methodic approaches that are connected with implementation of modern technical devices for studying – multimedia, videos from technique of how to perform physical exercises, that helps to better obtain studying program and implement fitness bracelets with healing goal.

Key words: physical education teachers, innovation, pedagogical situations, methodic approaches, pupils.

УДК 001.895:796.011.1-053.4
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.2.17>

Сороколіт Н.С.,
канд. наук з фіз. вих. і спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики
фізичної культури
Львівського державного
університету фізичної культури
імені Івана Боберського

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Освітня реформа «Нова українська школа», яка запроваджена Міністерством освіти та науки України в початкових класах з вересня 2018 року та впроваджується у середні класи з вересня цього року, передбачає зміну парадигми освіти та перехід на компетентнісне навчання. Таке навчання забезпечує реалізацію в освітньому процесі школярів одинадцяти ключових компетентностей, однією з яких є «Інноваційність». Сутність цієї компетентності в тому, щоб сформувати в здобувачів

освіти відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади [8, ст. 225]. Окреслюючи основні шляхи впровадження інноваційності у фізичне виховання, ми запропонували це уміння застосовувати інноваційно-оздоровчі технології для покращення фізичного стану; розвивати варіанти ідеї та можливості

створення нових оздоровчих технологій, досліджувати та експериментувати з інноваційними підходами у фізичному вихованні; створювати інноваційні програми індивідуальних фізкультурно-оздоровчих занять. При реалізації ключової компетентності «Інноваційність» учні зможуть усвідомити значення інноваційних технологій у фізичному самовдосконаленні; розумітимуть потребу у впровадженні інноваційних засобів у фізичному вихованні [8, ст. 227]. Тому питання формування знань, умінь та навичок щодо застосування нововведень у фізичному вихованні є актуальним та важливим моментом сьогодення.

Дослідження проведене відповідно до Технічного завдання кафедри теорії та методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (ЛДУФК) за темою: «Теоретико-методичні основи формування освітніх компетентностей, рухової активності, фізичної підготовленості різних груп населення в умовах нових соціальних викликів» (затверджено Вченою радою ЛДУФК від 09.02.2021 р., протокол № 4).

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанню запровадження в освітній процес закладів загальної середньої освіти інноваційних технологій, засобів, методів навчання приділяється значна увага серед вітчизняних науковців, управлінців та вчителів практиків. Над теоретичними засадами впровадження інноваційності в заклади загальної середньої освіти працювали: Л. Ващенко, 2006 – досліджувала систему управління інноваційними процесами в школах [1]; К. Гораш, 2021 – окреслила ключову компетентність «Інноваційність» як важливу складову підготовки сучасного вчителя [2, ст. 117]; Т. Грабовська, О. Грабовський, Я. Сивохоп, 2019 у своїх дослідженнях наголошують на важливості застосування інноваційних технологій як основи формування ключових компетентностей учнів [3, ст. 62]; Л.Гриневич, Н. Морзе, М. Бойко, 2020 – окреслили наукову основу для інноваційної компетентності [4, ст. 22]; І. Дичківська, 2004 – провела системні дослідження щодо запровадження інноваційних технологій у вітчизняну освіту [5]; О. Марущенко, 2004 – охарактеризував особливості становлення інноваційної освіти в Україні [7]; Л. Рибалко, 2016 – зосередила увагу в своїх дослідженнях на запровадженні інноваційних підходів як шлях до модернізації змісту освіти [12, ст. 10]; О. Локшина, 2009 – зосередила увагу на впровадженні новітніх підходів в оцінюванні навчальних досягнень учнів [6]. Системні дослідження у запровадженні інноваційності в систему шкільної освіти проведе О.Савченко, 2011–2015 – реалізація компетентнісного підходу як інноваційного ресурсу в навчанні [14, ст. 165] та впливу ключових компетентностей на результат навчання школярів [13, ст. 5]. У фізичному вихованні вагомий внесок

у запровадження нововведень внесла професор Н. Москаленко, 2011–2015, акцентуючи увагу на запровадженні інноваційних технологій в урок фізичної культури [9, 10]; до теоретичної підготовки школярів [11]. Варто зазначити, що попередні наші дослідження [8, ст. 224; 15, ст. 170] спрямовані на шляхах та можливостях запровадження ключових компетентностей у фізичному вихованні.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний інтерес науковців до проблеми запровадження інноваційних підходів, засобів, методів у фізичному вихованні, не достатньо на нашу думку, розкрито питання запровадження ключової компетентності «Інноваційність» у фізичне виховання школярів, учителі мають труднощі із окресленням шляхів впровадження цієї ключової компетентності, мають низький рівень розуміння компетентнісного підходу й потребують додаткового навчання під час курсової перепідготовки.

Формулювання цілей статті (постановка завдань) – укласти педагогічні ситуації, методичні прийоми, з допомогою яких можна ефективно розвивати ключову компетентність «Інноваційність», використовуючи засоби фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Для вирішення мети, ми уклали програму курсів підвищення кваліфікації та провели педагогічний експеримент на базі Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Під час курсової перепідготовки, учителі фізичної культури, на основі модульної контрольної роботи, яка є обов'язковою складовою програми курсів підвищення кваліфікації «Модернізація шкільного фізичного виховання в умовах нової української школи», намагалися здійснити пошук можливих шляхів впровадження ключової компетентності «Інноваційність» у фізичне виховання школярів.

У розвитку цієї компетентності учителі фізичної культури пропонують використовувати метод ускладнень у виконанні фізичних вправ та зміни правил, спонукають учнів вигадувати свій варіант нової естафети; здійснюють постійний пошук нових ідей при виконанні фізичних вправ та вивченні модулів; використовують нові вправи, інвентар, створюють нові комплекси та програми для заохочення занять фізичною культурою. Це формує в учнів вміння приймати рішення, впроваджувати свої ідей під час виконання завдань; придумати нові правила, які діють до закінчення уроку; використовувати різне нестандартне обладнання та естафети за програмою Всеукраїнського спортивно-масового заходу серед школярів «Cool Games».

Встановлено, що учителі фізичної культури у розвитку цієї ключової компетентності проводять комбіновані уроки, поєднавши два модулі

футбол і баскетбол в одному уроці: ведення та передача у баскетболі, а м'яч закидається у футбольні ворота. Така педагогічна ситуація сприяє і розвитку уваги та координації учнів. Окрім цього учителі впроваджують інноваційні варіативні модулі «Корфбол», «Алтимат фризбі», «Фістбол», «Сквош», «Панна», «Доджбол» та інші.

У гуртковій роботі під час вивчення бадмінтону учителі фізичної культури рекомендують застосувати міні-сітки, через які учні можуть вдосконалити вміння і навички; для стрибкових вправ використовувати міні-бар'єри та фітнес-резинки.

Розвиток цієї ключової компетентності фахівці з фізичного виховання пропонують поєднувати із застосуванням в уроці фізичної культури мультимедійного обладнання; використання комп'ютерів, фітнес браслетів. Це, на думку учителів, поліпшить якість проведення уроку; дасть можливість учням за допомогою відеороликів, краще зрозуміти техніку виконання фізичних вправ; об'єктивно оцінити реакцію організму учнів на фізичні навантаження.

Учителі переконані, що у розвитку інноваційності необхідно створити для учнів умови для саморозвитку і самовираження, а тому пропонують під час вивчення гімнастики для дівчат вводити в комплекси загально розвивальних вправ елементи сучасних танців та фітнесу, самостійно розробляти такі комплекси під музичний супровід. При цьому пропонують ученицям самим добирати музику.

При вивченні теоретичного матеріалу використовувати інтерактивну дошку і мультимедійний проектор. Пояснення матеріалу відбувається за допомогою презентації, а також відеоматеріалів, які проєктуються на дошку. На домашнє завдання учням задається здійснити пошук і обробку цікавинок на задану тему та презентувати свою роботу.

Використовують нові способи перешикування під час проведення підготовчої частини уроку; впровадження інтерактивних методів роботи на уроці фізичної культури, навчати учнів мислити творчо та креативно.

Серед методичних підходів в оцінюванні навчальних досягнень учнів, учителі фізичної культури пропонують використовувати такі техніки формувального оцінювання, як: світлофор, тижневий звіт, мовні підказки, вимірювання температури, техніку жестів, трихвилинну паузу, міні-огляд, парні форми тренувань, створення «ситуації успіху». Для активізації пізнавального інтересу в учнів старших класів, рекомендують застосувати педагогічні ситуації, ставлячи навчальне завдання «Я майбутній вчитель» і «Варіативний модуль - який ти?» (учень користуючись власним досвідом здобутим у спортивних секціях, зі статей газет і журналів, інтернету, створює свій власний підхід до проведення одного з видів спорту який, йому імпонує, або модуль який входить до навчальної програми, але не проводиться у школі

і в межах 15 хв розкажує і показує його разом з однокласниками). Окрім цього, використовують рухливі психологічні ігри з елементами кольоротерапії та корекції зору.

Ці підходи учителі застосовують з метою зацікавлення учнів; вчать учнів шукати інформацію, думати, креативно мислити. Щоб мотивувати учнів до занять, варто часто використовувати челенджі, флешмоби та квести, пропонувати учням вигадувати власні правила під час проведення гри.

Таким чином, при реалізації ключової компетентності «Інноваційність» учні зможуть усвідомити значення інноваційних технологій у фізичному самовдосконаленні; розумітимуть потребу у впровадженні інноваційних засобів у фізичному вихованні; важливості впливу інформаційних та комунікаційних технологій й пристроїв на здоров'я людини, переваг та ризиків їх застосування, розуміння проблем та наслідків комп'ютерної залежності. Окрім цього, сформована ця ключова компетентність дасть можливість учням реалізувати їхні ідеї, проводити різноманітні підвідні розвиваючі вправи, проявити себе як креативного, творчого лідера.

Висновки. Отже, проведене нами дослідження дає можливість стверджувати, що основними шляхами інноваційності у фізичному вихованні є: педагогічні ситуації, що сприяють творчості учнів, здійснюючи постійний пошук нових ідей, вправ, правил, нестандартного інвентарю при виконанні фізичних вправ; педагогічні ситуації, які сприяють досягненню освітніх завдань та розвитку когнітивних здібностей та фізичних якостей; запровадження новітніх варіативних модулів навчальної програми для підвищення інтересу до виконання фізичних вправ; методичні прийоми, які пов'язані з використанням сучасних технічних пристроїв навчання – мультимедійне обладнання, відеоролики з техніки виконання фізичних вправ, що допомагає кращому опануванню навчального матеріалу та застосування з оздоровчою метою фітнес браслетів.

Перспективи подальших досліджень. Подальші наші дослідження у цьому напрямку будуть спрямовані на пошук шляхів впровадження ключової компетентності «Навчання упродовж життя» у фізичне виховання школярів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ващенко Л.М. Система управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. К., 2006.
2. Гораш К.В. Інноваційність як одна з ключових компетентностей сучасного вчителя. Історія та філософія освіти в незалежній Україні : контрверзи сучасного наукового пізнання : зб. тез всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч., 8 червня 2021 р., Київ, Ін-т педагогіки НАПН України / ред. кол.: Тупузов О.М.,

Сисоєва С.О., Дічек Н.П., Култаєва М.Д. та ін. [Електронне видання]. Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 117–119.

3. Грабовська Т., Грабовський О., Сивохоп Я. Інноваційні технології навчання як основа і засіб формування ключових компетентностей учнів. Педагогічні інновації у фаховій освіті. Ужгород, 2019. Вип. 10. С. 59–64.

4. Гриневич Л.М., Морзе Н.В., Бойко М.А. Наукова освіта як основа формування інноваційної компетентності в умовах цифрової трансформації суспільства. Інформаційні технології і засоби навчання, 2020. Том 77. № 3. С. 1–26. DOI: 10.33407/itlt.v77i3.3980.

5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / Київ : Академвидав, 2004. 218 с.

6. Локшина О. Інновації в оцінюванні навчальних досліджень учнів у шкільній освіті країн Європейського Союзу. *Studies in Comparative Education*, 2009. № 2. DOI : 10.31499/2306-5532.2.2009.18073.

7. Марущенко О.А. Становлення інноваційної освіти в Україні : дис. на... к.соціол.н. за спец. : 22.00.04 / Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2004.

8. Москаленко Н. В., Сороколіт Н.С., Турчик І.Х. Ключові компетентності у фізичному вихованні школярів в рамках реформи «Нова українська школа». *Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*

(фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. Київ, 2019. Вип. 5(113)19. С. 223–228.

9. Москаленко Н.В., Борисова Ю.Ю., Сидорчук Т.В., Лядська О.Ю. Інформаційні технології у фізичному вихованні : [навч. посіб.] / Дніпропетровськ : Інновація, 2014. 128 с.

10. Москаленко Н.В., Власюк О.О., Степанова І.В., Шиян О.В. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Дніпропетровськ : Інновація, 2011. 238 с.

11. Москаленко Н.В., Кожедуб Т.Г. Інноваційні підходи до теоретичної підготовки у фізичному вихованні : [навч. посіб.] / Дніпропетровськ, 2015. 108 с.

12. Рибалко Л.М. Упровадження інноваційних підходів до навчання – шлях модернізації змісту освіти. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*, 2016. Вип. 31. С. 3–13.

13. Савченко О. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. *Рідна школа*, 2011. № 8-9. С. 4–8.

14. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід як ресурс інноваційного розвитку шкільної освіти. *Наук. вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, 2015. Вип. 33. С. 161–167.

15. Сороколіт Н. Можливості реалізації ключових компетентностей Нової української школи у фізичному вихованні школярів. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 2019. № 3. С. 167–174.